

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

จากการที่บุคคลได้รับการศึกษาตามธรรมชาติวิสัยมาเป็นการจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการและกลายมาเป็นปัจจัยที่ห้าของการดำรงชีวิตที่รัฐพึงจัดให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง การศึกษาระดับประถมศึกษาจึงต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือวิธีสอนของครูเป็นสำคัญ เพราะยังไม่มีวิธีการอื่นใดที่จะก่อให้เกิดการศึกษาได้ดีเท่ากับการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นหัวใจของการจัดการศึกษามาโดยตลอด ตั้งแต่การศึกษาแบบอนุรักษนิยม (Conservative Education) มาเป็นการจัดการศึกษาแบบก้าวหน้านิยม (Progressive Education) วิธีสอนหรือการสอนของครูได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามลำดับ จากวิธีสอนโดยการบอก การอธิบาย การบรรยาย วิธีสอนแบบชั้นทั้งห้าของแฮร์บาร์ต เป็นต้น จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการสอนมาจนทุกวันนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน เพื่อจะได้ทราบถึงลำดับความเป็นมา รูปแบบ การนำไปใช้ และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน องค์ประกอบที่สำคัญ การนำไปใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา และปัญหาที่เกิดขึ้น ตามความคิดเห็นของนักการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ คือ ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน จากเอกสารหลักสูตรประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2491 จนถึง พุทธศักราช 2521 หนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ถึงปัจจุบัน สัมภาษณ์ นักการศึกษา และครูปฏิบัติการสอนที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรประถมศึกษา อดีตและหลักสูตรประถมศึกษาปัจจุบัน โครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจังหวัด ฉะเชิงเทรา และโครงการทดลองปรับปรุงการศึกษากรุงเทพฯ-ธนบุรี เกี่ยวกับการนำ การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ ความต้องการ และแนวโน้มของรูปแบบการ สอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลที่ได้อจากการศึกษา สัมภาษณ์ มาเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

ผลที่ได้จากการวิจัย

1. ความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งของไทยและต่างประเทศ

การสอนแบบหน่วย และ หน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาของไทย ในระยะเริ่มแรกของการเผยแพร่แนวความคิดเกี่ยวกับการสอนแบบหน่วยและหน่วย การสอน เป็นการประยุกต์แนวคิดและหลักการของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษาของต่างประเทศมาใช้โดยมุ่งให้ครูได้เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน จากการพูด อธิบาย และบรรยาย มาเป็นการสอนให้เด็กได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ และ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะสัมพันธ์วิชา เพื่อจะได้เกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการอัน เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันฝึกการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมประชา ธิปไตย จึงเป็นการสอนที่ไม่แบ่งแยกรายวิชา แต่สอนเป็นหน่วย ๆ สัมพันธ์กับหลายวิชา เท่าที่จะสามารถทำได้ ให้เด็กได้เรียนจากการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่เสนอแนะ ไว้ในหน่วยแต่ละหน่วย ครูส่วนใหญ่เป็นผู้เลือกหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนและช่วงเวลา เรียน ให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา กิจกรรม ความต้องการ และความสนใจของ ผู้เรียน ครูยังเป็นผู้มีบทบาทในการเรียน แต่เด็กได้เรียนด้วยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นด้วย โอกาสที่เด็กจะได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน หรือแสดงความคิด เห็นยังมีน้อยเพราะครูยังคง เน้นเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมากกว่ากระบวนการเรียน และ

เคยชินกับการสอนโดยการอธิบายและยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก ส่วนด้านรูปแบบของหน่วย การสอนในสมัยเริ่มต้นก็เป็นหน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-matter Units) ที่สร้างจาก เนื้อหาวิชาในหลักสูตรโดยยึดสังคัมศึกษา และวิทยาศาสตร์ เป็นแกนในการสร้างแล้วนำ เนื้อหาจากวิชาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแกนของหน่วยแต่ละหน่วยมารวมกันเข้า เป็นหน่วยการสอนต่าง ๆ ช่วงเวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับขนาดของหน่วยและระดับชั้นเรียนของ เด็ก ครั้นในปัจจุบันนี้ รูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนของไทยได้รับการปรับ ปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นโดยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันโดย มุ่งให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนมากขึ้น ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครู ลดบทบาทลงมาเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำ ให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยการกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ หลายรูปแบบ ใช้วิธีสอนหลายวิธีตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความ สนใจและความต้องการของผู้เรียน เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา เวลา เรียนยืดหยุ่นได้ตามลักษณะเนื้อหา กิจกรรม ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเพื่อ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะทุกด้านพร้อมกันไป มุ่งให้เด็กได้เรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต สามารถทำงานร่วมกันและอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคมประชาธิปไตย รูปแบบของ หน่วยการสอนจึงสร้างในลักษณะหน่วยบูรณาการที่สร้างจากแกนที่เป็นปัญหาและความต้อ งการของสังคัมเป็นหลัก และนำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับแกนนั้น ๆ มาบูรณาการเข้ากับ หน่วยเพื่อให้เป็นหน่วยการสอนที่สมบูรณ์ในตัวเอง มีโอกาสปรับเนื้อหาสาระให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ ลักษณะของหน่วยการสอนจึงเป็นหน่วยกิจกรรม หรือหน่วยประสบการณ์ (Experience Units) อย่างไรก็ตาม หน่วยการสอนดังกล่าว ยังเป็นหน่วยการสอนที่เหมาะสมสำหรับครูนำไปใช้มากกว่าที่จะสนองความต้องการ และ ความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะผู้เรียนมิได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ของหน่วย เนื่องจากมีกิจกรรม และอุปกรณ์เสนอแนะไว้ในหน่วยหลายรูปแบบที่จะให้ครู เลือกใช้ได้ตามความต้องการ และคิดว่าเหมาะสมกับผู้เรียน

รูปแบบการสอนแบบหน่วย และหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาของต่าง ประเทศ ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสำคัญ 2 ประการคือ จิตวิทยาการเรียนรู้ของเกสโตลท์ ที่ว่าการเรียนรู้ประสบการณ์เป็นส่วนรวมมีค่ามากกว่าการเรียนรู้ประสบการณ์เป็นส่วนย่อย

กับปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ ที่ว่าการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากประสบการณ์ ทำเนิ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตรงกับความต้องการ ความสนใจ ก็ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและยึดค่านิยมทางประชาธิปไตยเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน การสอนแบบหน่วยมีจุดมุ่งหมายในการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ผูกการทำงานร่วมกันและการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะและทักษะต่าง ๆ อย่างเต็มที่พร้อมกันไปทุกด้าน ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณลักษณะพิเศษอื่น ๆ ตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการปรับตัวในสังคมเพื่อความเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ อันเป็นพื้นฐานที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนเป็นกระบวนการเดียวกันทั้งทฤษฎีปฏิบัติ เมื่อมีการสอนแบบหน่วยก็ต้องมีหน่วยการสอน หน่วยการสอนจะเกิดขึ้นในห้องเรียนโดยการนำหรือเร้าของครูและเกิดจากความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนเองด้วย หน่วยการสอนจะมีลักษณะ เป็นหน่วยประสบการณ์มากกว่าหน่วยเนื้อหาวิชา เพราะเน้นกระบวนการเรียนและการปรับตัวในสังคมเป็นหลักไม่คำนึงถึงรายวิชา หรือเนื้อหาที่เรียน หลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้เป็นแนวทางกว้าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้วางแผนการเรียนร่วมกันภายใต้การนำของครูโดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษาเมื่อเด็กต้องการกิจกรรมการเรียนมาจากการวางแผนร่วมกันของคณะนักเรียน มีสื่อการเรียน และแหล่งวิทยาการต่าง ๆ พร้อมเชื้อต่อการให้เด็กได้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด ครูจะไม่บอกเด็ก แต่จะซักถามให้เด็กได้คิด ได้แก้ปัญหาหรือหากำตอบด้วยตนเองมากที่สุด ที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการกระทำอย่างแท้จริง ครูจะไม่สะกดกั้นความต้องการหรือความสนใจของเด็ก เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาที่เรียน หน่วยจึงสามารถแผ่ขยายไปได้กว้างขวางตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

การสอนแบบหน่วยใช้วิธีการหลายวิธีหลายรูปแบบ เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้แสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้เต็มที เวลาเรียนยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหา และกิจกรรมของหน่วย รูปแบบหน่วยการสอนสามารถสร้างได้หลายลักษณะหลายรูปแบบ ทั้ง

หน่วยเนื้อหาวิชาและหน่วยประสบการณ์ แต่จะนิยมหน่วยประสบการณ์มากกว่าหน่วยเนื้อหาวิชาเพราะให้คุณค่าแก่ผู้เรียนในการพัฒนาทักษะ และคุณสมบัติหลายด้านอย่างเต็มที่ การวัดผลและประเมินผลการเรียนมีหลายลักษณะและหลายวิธีการ โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลซึ่งกันและกันด้วย เป็นการสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน เพราะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เกิดความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของงานที่ไ้กระทำ

ลำดับขั้นของการสอนแบบหน่วยมีแตกต่างกันหลายแบบ แต่ละแบบถ้าได้ดำเนินการสอนไปตามลำดับจนครบขั้นตอน เด็กก็จะได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ครบถ้วนเช่นเดียวกัน ดังนี้

แบบที่ 1 ลำดับขั้นของการสอนแบบหน่วย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. นำเข้าสู่หน่วย
2. ดำเนินงาน
3. กิจกรรมสรุป

แบบที่ 2 ลำดับขั้นของการสอนแบบหน่วย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. นำเข้าสู่หน่วย
2. ครู-นักเรียน วางแผนร่วมกัน
3. กิจกรรม หรือประสบการณ์
4. กิจกรรมสรุป และวัดผลประเมินผล

แบบที่ 3 ลำดับขั้นของการสอนแบบหน่วย แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. นำเข้าสู่หน่วย
2. ตั้งคำถาม และเสนอแนะกิจกรรม
3. จัดรวบรวมเข้าสู่หน่วย
4. เก็บ บันทึก เสนอ และอภิปรายข้อมูล
5. สรุป และทบทวนหน่วย

แบบที่ 4 ลำดับชั้นของการสอนแบบหน่วย แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน เป็นแบบที่ใช้แพร่หลายในประเทศไทยสมัยโครงการทดลองปรับปรุงการศึกษากรุงเทพฯ-ธนบุรี ซึ่งอาจารย์ จรุง จันทรเทียร ได้กำหนดขึ้น ดังนี้คือ

1. นำเข้าสู่หน่วย
2. รวบรวมปัญหาที่จะเรียน
3. กิจกรรมการเรียน
4. เสนอผลงาน และกิจกรรมสรุป
5. วัดผล และประเมินผล

แบบที่ 5 ลำดับชั้นของการสอนแบบหน่วย แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. นำเข้าสู่หน่วย
2. รวบรวมปัญหาและวางแผนการแก้ปัญหา
3. กิจกรรมการเรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
4. เสนอผลงาน
5. กิจกรรมสรุป
6. วัดผลและประเมินผล

* ประเภทของหน่วยการสอน มีหลายแบบตามลักษณะการสร้างหรือการจัดเนื้อหาสาระในหน่วย ตลอดทั้งจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้ ดังนี้

แบ่งตามลักษณะการจัดเนื้อหาสาระในหน่วยมี 2 ประเภท คือ

ก. อีกเนื้อหาวิชาเป็นหลักในการสร้างหน่วยมี 3 ประเภทคือ

1. หน่วยหัวเรื่อง (Topic Units) ใช้เนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน ส่วนใหญ่นิยมใช้วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือสุขศึกษา แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สร้างเป็นหน่วยการสอนขึ้น

2. หน่วยปัญหา (Problem Units) ใช้ปัญหาหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นแกนในการสร้างหน่วยโดยการนำเนื้อหาสาระหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันมารวมเข้าด้วยกันในหน่วยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหาที่จะเรียน

3. หน่วยสหสัมพันธ์ (Correlated Units) อีกเนื้อหาวิชาที่มีหลายวิชาหรือใช้แกนที่เป็นบูรณาการจากเนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงรายวิชามาสร้างเป็นหน่วยให้ผสมกลมกลืนกันภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกันมีลักษณะคล้ายหน่วยปัญหาหรือหน่วยประสบการณ์ จึงมักจัดอยู่ในประเภทเดียวกันกับหน่วยปัญหาหรือหน่วยประสบการณ์

ข. ยึดปัญหาหรือประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหลักในการสร้างหน่วยมี 3 ประเภทคือ

1. หน่วยประสบการณ์ (Experience Units) สร้างจากปัญหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. หน่วยโครงการ (Project Units) สร้างขึ้นจากความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียนในรูปโครงการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองตลอดตั้งแต่เริ่มหน่วยจนจบหน่วย และสามารถให้ผู้เรียนที่มีระดับชั้นต่าง ๆ กันเข้าร่วมในโครงการได้ มีประโยชน์ในการปรับปรุงบุคลิกภาพในการเข้าสังคมและการทำงานร่วมกันในรูปคณะกรรมการเป็นอย่างดีตามหลักหรือค่านิยมของประชาธิปไตย

3. หน่วยศูนย์ชีวิต (Life-situation Units) สร้างจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ มีลักษณะคล้ายหน่วยประสบการณ์หรือหน่วยกิจกรรม

4. หน่วยกิจกรรม (Activity Units) สร้างจากกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจโดยไม่คำนึงถึงรายวิชา ซึ่งความจริงมีลักษณะเหมือนหน่วยประสบการณ์แต่เรียกชื่อต่างกันเท่านั้น

แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการนำไปใช้มี 3 ประเภทคือ

ก. หน่วยวิทยากร (Resource Units) สร้างขึ้นโดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะสอนเด็กกลุ่มใด แต่สร้างเพื่อเป็นหลักหรือแนวทางสำหรับครูนำไปศึกษาเพื่อเป็นแนวในการสร้างหน่วยการสอนต่อไปโดยปรับให้เหมาะกับกลุ่มเด็กหรือผู้เรียน

ข. หน่วยการสอน (Teaching Units) สร้างขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับ

กลุ่มผู้เรียนหนึ่ง ๆ โดยครูศึกษาสภาพต่าง ๆ ของผู้เรียนมาเป็นแนวทางในการสร้าง
ด้วย

ก. หน่วยสำเร็จรูป (Commercial Units) เป็นหน่วยที่สร้างขึ้นเพื่อ
ให้ครูนำไปใช้สอนมีกิจกรรมเสนอแนะไว้ครบถ้วนทุกชั้นตอน ส่วนใหญ่จะได้รับการทค
ลองใช้มาแล้วและนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการสอนสำหรับครู แต่ครูก็ต้อง
นำไปปรับให้เหมาะกับกลุ่มเด็กของตนอีกต่อหนึ่งเพราะ เด็กแต่ละกลุ่มย่อมมีความแตก
ต่างกัน

หมายเหตุ ตัวอย่างหน่วยการสอนได้กล่าวไว้ดังนี้

ก. ตัวอย่างหน่วยปัญหา (Problem Unit) และหน่วยวิทยาการ (Resource
Unit) ที่แปลจากต่างประเทศ) ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

ข. ตัวอย่างหน่วยการสอนของโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัด
ฉะเชิงเทรา และตัวอย่างหน่วยการสอนของคณะนิเทศก์การศึกษา จังหวัดพระนคร
ที่ใช้ในโครงการทดลองปรับปรุงการศึกษารุงเทพฯ-ธนบุรี จัดอยู่ในประเภทหน่วย
เนื้อหาวิชา (Subject-matter Units) ได้กล่าวไว้ในภาคผนวก

ค. ตัวอย่างหน่วยวิทยาการ (Resource Unit) ที่จัดในลักษณะหน่วยหัวเรื่อง
(Topic Unit) และหน่วยประสบการณ์ (Experience Unit) ได้กล่าวไว้ในภาคผนวก

2. ลักษณะของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนที่นำไปใช้ในการจัดการ
เรียนการสอนระดับประถมศึกษา และแนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วย
การสอน

2.1 คำแนะนำไปใช้

การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนได้มีการนำไปใช้ในการพัฒนา
หลักสูตรและการสอนมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัด
ฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2494 และโครงการทดลองปรับปรุงการศึกษารุงเทพฯ-ธนบุรี
พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา ได้มีการเผยแพร่แนวคิดให้ครูและนักการศึกษาที่สนใจนำไปใช้
ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในสถาบันต่าง ๆ และยังคงให้นำหลักการของหน่วยการ
สอนไปใช้ในโครงการทดลองอื่น ๆ ด้วย เช่น โครงการจัดโรงเรียนแบบไม่แบ่งชั้น
เป็นต้น

2.2 ด้านความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

หลักการของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนได้นำไปใช้ในการสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 และปรากฏชัดเจนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าหลักสูตรจะมีโต้แย้งถึงการสอนแบบหน่วย แต่ก็มีลักษณะของการสอนแบบหน่วยบอกไว้ในแนวการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรชัดเจน ตั้งแต่จุดมุ่งหมายในการสอน วิธีการสอน บทบาทครู และหลักการของหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การสอนมุ่งให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดและใช้วิธีสอนหลายวิธี ตามความเหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม ความต้องการ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น โดยเฉพาะโครงสร้างของหลักสูตรในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จัดเนื้อหาเป็นหน่วยมีทั้งหมด 12 หน่วย แต่ละหน่วยได้บูรณาการเนื้อหาจากกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ ก่อให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

2.3 ด้านแนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน

แนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมีลักษณะที่จะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนและดำเนินกิจกรรมของหน่วยร่วมกัน เป็นหมู่คณะภายใต้การนำของครูมากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างแท้จริง เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาที่เรียน และให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

ประเด็นสรุป

1. ความเป็นมาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอน การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนได้พัฒนามาจากแนวคิดและความเชื่อของนักการศึกษาสมัยการปฏิรูปทางการสอนของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีค่านิยมทางประชาธิปไตยสูงมาก นักการศึกษาสมัยนั้นจึงมีแนวคิดและหลักการในการจัด

การศึกษาที่เต็มไปด้วยหลักการของประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด คือ ปรัชญาการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ "บิดาแห่งการศึกษาแผนใหม่" ที่เน้นในเรื่องการให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ การทำนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงยอมรับในคุณค่าของทุกคน การถือความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ อันเป็นหลักการของประชาธิปไตยที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยความเชื่อในหลักจิตวิทยาการเรียนรู้อของ เกสโตลท์ที่ว่า "ส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อย" แนวคิดและหลักการเหล่านี้นำมาบูรณาการไว้ในการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนอย่างครบถ้วน ด้วยเหตุนี้ที่มาของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนจึงมาจากหลักของจิตวิทยา และปรัชญาการศึกษาแบบก้าวหน้านิยม ซึ่งเหมาะกับสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และประเทศที่เจริญเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน และประชาชนมีค่านิยมทางประชาธิปไตยสูงจริง ๆ เห็นกับประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เคารพในสิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคล เป็นต้น เมื่อการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนได้ถูกนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย ซึ่งแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกาเกือบทุกด้านและค่านิยมทางประชาธิปไตยของประชาชนยังไม่ถูกต้อง จึงเป็นการยากที่จะนำไปสอนให้สัมฤทธิ์ผลได้ตามหลักการอย่างแท้จริงเพราะค่านิยมทางการศึกษาและขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อในทางการศึกษายังยึดครูเป็นผู้รู้ทุกอย่าง ครูจึงต้องเป็นแม่แบบให้เด็ก การให้เด็กได้เรียนตามความต้องการ, ความสนใจจึงมีได้น้อยหรือไม่มีเลยในสมัยนั้น จึงไม่ได้รับความนิยมนำไปใช้อย่างแท้จริง แต่เราก็อยอมรับว่าเป็นการสอนที่ดีมากแบบหนึ่ง

2. รูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน แต่มีหลายลักษณะยึดหยุ่นตามความเหมาะสมทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถยึดรูปแบบที่แน่นอนและดีที่สุดได้เพราะยังไม่เข้าใจการจัดการเรียนการสอนแบบหน่วยดีพอว่าเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวิธีสอนหลาย ๆ วิธี ที่ดีที่สุดมาใช้จึงต้องมีลักษณะยึดหยุ่นในรูปแบบ เพื่อเชื่อต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายในหลาย ๆ ด้าน (13: สัมภาษณ์)

3. รูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

ของไทยยังไม่เป็นไปตามหลักการของการสอนแบบหน่วยที่แท้จริง เพราะครูยังมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่การวางแผนหน่วย และการให้เด็กได้กระทำกิจกรรมตามที่ครูเลือกสรรเองมากกว่าจะให้โอกาสเด็กได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนร่วมกันเป็นหมู่คณะภายใต้การนำของครู โดยครูเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้แนะนำเมื่อเด็กต้องการ (8,9:สัมภาษณ์) เพราะค่านิยม ความเชื่อ และระบบการจัดการศึกษาที่ยังเคยชินกับการบ่อนเนื้อหาให้เด็ก ดังภาษิตที่ว่า มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน แต่ในสภาพปัจจุบันการมีวิชาอย่างเดียวกันถ้าไม่รู้จักการนำไปใช้ก็จะไม่เกิดประโยชน์ จึงต้องให้เด็กได้รู้ทั้งวิธีการและวิชาการควบคู่กันเพื่อการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างแท้จริง

4. การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนมีค่านิยมทางประชาธิปไตยที่ถูกต้อง แต่ประเทศไทยยังขาดในคุณสมบัติข้อนี้มาก จึงไม่สามารถทำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนสัมฤทธิ์ผลเพราะประชาธิปไตยที่ดียอมทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองสูง เห็นกับประโยชน์ส่วนรวม และรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นประโยชน์ มีการยอมรับความคิดเห็นและคุณค่าของบุคคลมีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ (9:สัมภาษณ์)

5. รูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนของต่างประเทศ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับบุคลิกภาพทางสังคม และการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอย่างแท้จริง จึงให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความต้องการและความสนใจของเขาเต็มที่เพื่อการพัฒนาทักษะและคุณสมบัติต่าง ๆ พร้อมกันไป ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำ เมื่อเด็กต้องการ การดำเนินการเรียนทุกอย่างเป็นไปตามความต้องการและการวางแผนร่วมกันของนักเรียน ภายใต้การนำของครู มีอุปกรณ์และแหล่งวิทยาการต่างๆ พร้อมทั้งจะให้เด็กได้เรียนด้วยวิธีการกระทำ ศึกษา ค้นคว้า และแก้ปัญหาด้วยตนเองมากที่สุด ครูก็ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน ให้โอกาสในการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างไม่มีการสกัดกั้นเพราะค่านิยมทางประชาธิปไตยที่ถูกต้องและประชาชนมีความรับผิดชอบสูงมากตามหลักการของประชาธิปไตย เห็นกับส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวอย่างแท้จริง

6. การนำการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ จะสัมฤทธิ์ผลได้จริงๆ ทุกอย่างต้องสอดคล้องสัมพันธ์กันและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนต้องมีความเข้าใจตรงกัน และการมีค่านิยมที่ถูกต้องตามหลักการของประชาธิปไตย การสอนต้องดำเนินไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้ที่สนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการบูรณาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะที่แตกต่างๆ เพื่อจะได้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้วิธีการนำความรู้ไปใช้ ตลอดทั้งวิธีการเรียนด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ จึงจะเป็นการสอนที่ประสบผลสำเร็จ (50:14-18)

7. ความต้องการและแนวโน้มของรูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนของไทยนั้น เห็นได้จากหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นหลักการของการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนมาก แต่การนำไปใช้ ยังไม่แน่ใจว่าจะสัมฤทธิ์ผลให้เด็ก คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ เพราะครูยังเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมหรือดำเนินการ โดยเด็กมีโอกาสน้อยในการคิดอย่างเป็นไทยแก่ตน ตามความต้องการและความสนใจของเขา เด็กยังไม่เป็นศูนย์กลางของการเรียนอย่างแท้จริง (8,9:สัมภาษณ์) แต่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เด็กได้เป็นศูนย์กลางของการเรียนมากยิ่งขึ้นครูลดบทบาทลง

8. การประยุกต์การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนไปใช้ยังมีน้อย เพราะครูยังขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้นำไปใช้อย่างจริงจัง และเราให้เสรีในการจัดการเรียนการสอนเพราะถือว่าวิธีสอนเป็นเรื่องของครูที่จะเลือกใช้วิธีการที่ดีที่สุดตามความถนัด และความต้องการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการสอนที่ครูกำหนดขึ้น ฉะนั้น การสอนจะขึ้นอยู่กับความสามารถและความรับผิดชอบของครูเป็นสำคัญ (24:18)

9. การติดกับรูปแบบที่ตายตัวจะทำให้การสอนไม่เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้และจะไม่สามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้ ครูจึงควรรู้จักประยุกต์รูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาเป็นคณะให้มากที่สุด (24:18 และ 51:19)

10. ความสำเร็จของการสอนแบบหน่วยขึ้นอยู่กับขั้นตอนการวางแผนที่ดี โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและวางโครงการหรือแผนงานของหน่วยด้วย กิจกรรมหรือประสบการณ์นั้น ๆ ก็จะทำหายเขา หน่วยจะดำเนินไปด้วยดีเพราะเกิดจากความต้องการและความสนใจอันเป็นแรงผลักดันภายในของผู้เรียน (5:168)

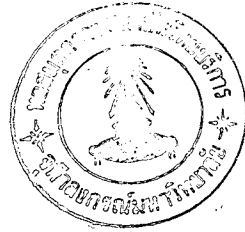
11. ช่วงเวลาในการสอนแบบหน่วยขึ้นอยู่กับความต้องการ และ ความสนใจของผู้เรียนทั้งทางส่วนตัวและทางสังคม ในการดำเนินกิจกรรมหน่วย ครูควรให้เวลาเต็มที่เพื่อสนองความต้องการและจะได้บรรลุเป้าหมายถึงขีดสูงสุดได้ (5:168) ครูไม่ควรเดินให้หน่วยเป็นไปตามความต้องการของตน

12. การสอนแบบหน่วยต้องการการวางแผนที่ดีมากกว่าวิธีสอนแบบอื่นใด ครูจะต้องศึกษาข้อมูลและแสวงหาแหล่งวิทยาการหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจะให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่มีค่ามากที่สุดในการเรียนหน่วยนั้น ๆ (5:434) ตรงกับคำกล่าวที่ว่าความสามารถในการวางแผนที่ดีทำให้ประสบผลสำเร็จในการสอน (82:137)

13. การสอนแบบหน่วยจะดำเนินไปตามหลักการที่ดีได้ ครูจะต้องยอมรับบทบาทที่ชี้ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนหรือกิจกรรมของหน่วยร่วมกับครู เพราะการสอนแบบหน่วยเป็นการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน บทบาทครูคือผู้แนะนำหรือให้คำปรึกษาหรือช่วยให้เด็กได้บรรลุเป้าหมายของการเรียน (5:434)

14. หน่วยการสอนสร้างยากกว่าแผนการสอนหรือบันทึกการสอนรายวันเพราะหน่วยจะต้องสร้างให้เหมาะกับเด็กและครูที่จะสอน ไม่ใช่สร้างให้เหมาะกับวิธีสอนหรือกับใครอื่น แต่หน่วยการสอนก็ให้ผลคุ้มค่าสำหรับเด็กและครูผู้สอนถ้าได้นำไปใช้ (98:231)

15. การสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนจึงมีประโยชน์มากหรือได้เปรียบวิธีสอนแบบอื่นใด เพราะการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนให้โอกาสสำหรับเด็กที่จะพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ อีกมากมาย นับเป็นวิธีสอนที่สนองความอยาก ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ (5:139 และ 41: สัมภาษณ์)

ข้อเสนอแนะในด้านการจัดการเรียนการสอน

1. ครูไม่ควรยึดมั่นกับวิธีสอนแบบใดแบบหนึ่งมากเกินไปแต่ควรยืดหยุ่นและรู้จักประยุกต์วิธีสอนที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะกับลักษณะเนื้อหา กิจกรรม ผู้เรียน และสามารถสนองจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้
2. การรู้จักบูรณาการวิธีสอนหลาย ๆ วิธีมาใช้ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีกว่า การใช้วิธีสอนเพียงวิธีเดียวหรือสองสามวิธี ซึ่งเป็นหลักของการสอนแบบหน่วย และหน่วยการสอน
3. การมีวินัยในตนเองหรือความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน
4. การให้โอกาสเด็กหรือผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน และเสนอข้อคิดเห็นหรือแสดงออกในด้านต่าง ๆ ทำให้เด็กสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
5. กระบวนการเรียนหรือวิธีการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่เด็กจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ครูจึงต้องให้เด็กได้รับสิ่งเหล่านี้พร้อมกับคุณลักษณะอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

1. ควรได้รับการพัฒนาพร้อมกันไปทั้งระบบ คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และการวัดผลและประเมินผลหลักสูตร โดยเฉพาะการพัฒนาครูให้เข้าใจหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้บริหารพึงเอาใจใส่เป็นพิเศษและอย่างทั่วถึง มิฉะนั้นการใช้หลักสูตรก็จะล้มเหลว เป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอย่างที่เคยเป็นมา
2. ควรให้ครูได้มีโอกาสและส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในแต่ละท้องถิ่นตามความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของเขา
3. ผู้บริหารหรือศึกษานิเทศก์เป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมและให้กำลังใจครูเพื่อจะได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในด้านการวิจัย

1. ควรได้มีการวิจัยรูปแบบการสอนที่มีในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อจะได้ทราบรูปแบบการสอนที่ครูใช้อย่างแท้จริง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป
2. ควรได้มีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อหารูปแบบการสอนแบบหน่วยและหน่วยการสอนที่ให้ผลสัมฤทธิ์สูงสำหรับหลักสูตรปัจจุบัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย